

Til

Kulturdepartementet

Oslo, 28. februar 2020

Innspill til museumsmeldingen

Norges Husflidslag er en kultur- og interesseorganisasjon innen kulturvern, handlingsbåren kunnskap og næringshusflid. Vi ble stiftet i 1910, og har 23 000 medlemmer, 365 lokallag, 160 profesjonelle håndverkere og 37 husflidsbutikker over hele landet. Våre verdier er bærekraft, tradisjon, skaperglede, kunnskap og ferdighet og vi har som hovedmål å fremme husflid som levende kultur og næring.

Vi er glade for at Kulturdepartementet har iverksatt prosessen med en ny museumsmelding. Vi takker for muligheten til å komme med innspill og utdyper her innspillene vi la frem på innspillmøte Kulturvernforbundet holdt 5. november 2019 der vi som en av flere medlemsorganisasjoner møtte representanter fra departementet. Vi viser også til innspill sendt fra Norges Kulturvernforbund og ser fram til at disse og våre innspill blir behandlet på en grundig måte, og at eksemplene vi trekker fram får en større plass og betydning i denne meldingen enn i den forrige.

Kulturmeldingen, Meld. St 18 (2018-2019) og Frivillighetsmeldingen, Meld. St. 10 (2018 -2019) peker på områder og oppgaver hvor frivillige organisasjoner utgjør en stor og viktig part i kulturarbeidet i det sivile samfunn. Dette gjelder ikke minst for kulturarvfeltet. Vi mener det er særlig viktig i dette meldingsarbeidet å få fram hva en (frivillig) kulturorganisasjonen er, hvilken kompetanse vi innehar både blant frivillige og ansatte, og hvilke muligheter dette gir for et godt og utviklende samarbeid mellom museene og organisasjonene nasjonalt og lokalt.

Levende kulturarv

Norges Husflidslag er akkreditert som NGO av UNESCO i immateriell kulturarv. Dette gir oss et særlig ansvar for å videreføre den levende kulturarven. Vi er 30 ansatte hvorav 17 husflidskonsulenter gjennom sitt daglige virke har tett samarbeid med de lokale organisasjonsleddene (det frivillige apparatet) og en rekke andre samarbeidsparter regionalt og lokalt. Museene er blant disse og er viktige samarbeidsparter.

De 12 årene som har gått siden Norge ratifiserte UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven har ikke medført til en reell satsing på dette feltet. Museene er også sentrale institusjoner i arbeidet med å ivareta denne delen av kulturarven. Skal man lykkes med det må de i fylles med innhold og aktivitet, med levende kulturarv. Mange museer gjør dette i dag, men Norges Husflidslag, en rekke andre frivillige kulturvernorganisasjoner og museene selv ønsker mer samarbeid.

For å få til dette trenger museene ressurser for å sikre godt samarbeid. Ivaretagelse, formidling og fornying av kulturarv omfatter mye. Materialforståelse, lokalhistorie, næringsvirksomhet, og det å sette håndverk inn i et større perspektiv er deler av det fulle bildet. Samarbeid med museer over hele landet vil bidra til større interesse og forståelse utover egen «menighet».

RØDLISTA i Norges Husflidslag har lånt sitt navn fra naturvernfeltet hvor begrepet knyttes til utrydningstruende plante- og dyrearter. Mange av våre husflids- og håndverksteknikker står i fare for å forsvinne og vi har satt i gang en landsomfattende rødliste-dugnad. Tilgang til museenes samlinger er sentralt i rødlistearbeidet. Lokallagene har stort behov for mer kunnskap om hvordan man dokumenterer og tilgjengeliggjør håndverk digitalt. Her er potensialet for samarbeid, kurs og kunnskapsoverføring stor. Et eksempel på samarbeid er gjenoppliving av teknikken «meisebinding» med Norsk Skogmuseum, Stange Husflidslag, Hedmark fylkeslag, husflidshåndverker og husflidskonsulent som samarbeidsparter. De ulike teknikkene som lokale husflidslag har valgt å arbeide, med legges løpende ut på www.husflid.no/roedlista. Her finner man informasjon etter hvert som lokallagene har klar stoff til publisering. Info om utstillinger, kurs, demonstrasjoner, temakvelder, materiell for salg osv. annonseres her.

Bunadbruk i Norge skiller seg ut fra folkedraktbruk i andre vestlige land. Det finnes nærmer 450 ulike bunader/folkedrakter, og det kommer stadig nye. Interessen for drakthistorie, teknikker og materialer er økende. De frivilliges innsats har vært avgjørende sammen med fagmiljøet bla. ved Institutt for bunad og folkedrakt ved Valdresmusea og profesjonelle bunadtilvirkere. Regionale museum er også viktige samarbeidsparter sammen med husfliden-butikker og systuene deres. I mange bunader brukes rødlistede teknikker. Blant disse er skautefelling av hodeplagget til hardangerbunaden. Dette var kunnskap som stor i fare for å bli helt borte med den siste tradisjonsbæreren. Sammen med henne har Hardanger folkemuseum og Folgefonn husflidslag gjennom et felles prosjekt greid å videreføre kunnskapen i denne helt unike og krevende teknikken. Det finns mange gode eksempler på lignende samarbeid slikt samarbeid som for eksempel rekonstruksjon av Herregårdsdrakten og brudekrone i Østfold. Den ble utviklet i samarbeid fylkes- og lokallag, bygdekvinnelag og Husfliden Moss. Østfoldmuseene resulterte i en godt besøkt vandretstilling over hele fylket.

Sammen med Institutt for bunad og folkedrakt, Noregs Ungdomslag, Norsk folkedraktforum og Studieforbundet kultur og tradisjon er Norges Husflidslag i gang med å jobbe frem en norsk nominasjon til UNESCO av bunadbruk som representativ immateriell kulturarv. Bunaden er en allmenn og mangfoldig kulturarv som favner om næring, utdanning og formidling. Bevaringen av bunad som kulturarv er også avhengig av politisk vilje, bunaden er det mest bærekraftige plagget vi har.

Bærekraft

Norges Husflidslag sitt satsingsområde *Holdbart* setter fokus på bærekraft og miljø. Husflid er bærekraft, og det ligger i vår identitet. Hele organisasjonen er involvert i denne satsningen i fireårsperioden, 2019-2022. Vi formidler kunnskap om bærekraft og materialenes verdikjede. Museene er viktige samarbeidsparter både som fysiske arenaer/møteplasser og med fagkunnskap om levemåter og kunnskap om materialer og bruken av disse. Gammel kunnskap gjorde ofte både klær og bygninger langt mer holdbare enn i dag. Vi har organisert arbeidet vårt i satsningsområder de siste 20 årene. I forrige periode var det ull – gjennom Ullialt. Dette førte til stor oppmerksomhet og betydelig økt interesse for bruk av norsk ull. Ull har vært og er en viktig del av norsk kultur, men kunnskapen om dens unike bruksmuligheter sto i fare for å bli glemt.

Levende kulturarv lokalt

Bygdemuseene er viktige arenaer for mange husflidslag. Disse er ofte stiftelser med varierende tilskudd fra kommunen og det kreves stor grad av dugnad. Noen kommuner og stiftelsesstyrer «orker ikke mer» og lar fylkesmuseene overta driften. Det gir ikke nødvendigvis noen bedre økonomisk situasjon, ofte dårligere lokalt styre over lokalene, og det kan gi en svakere dugnadsvilje. Husflidslag bidrar gjerne med «lys og liv» på disse museene. Kanskje selve museumsdriften ikke er så stor, men arrangementene som finner sted der er gjerne en viktigere del av virksomheten. Det er en vinn-vinn-situasjon at husflidslag bidrar med liv i tunet (møter, kurs og kafeer). Kanskje gjør disse en del dugnadsarbeid og de får til gjengjeld en litt rimelig leie. Hvis slike museer mister husflidslagets deltagelse, blir det *mørkt og svart* fra september til mai, mindre lokalt engasjement rundt tunene og enda mindre inntekter. Dessuten vil man stå i fare for å miste dugnadsvillige personer. Slike museer gir husflidslag, bygdekvinnelag, historielag og andre frivillige lag rimelige lokaler, bygger identitet knyttet til stedet og dermed en vilje til å bidra. Offentlig finansiering som sikrer at de frivillige lagene ikke får for stor belastning med leiekostnader eller dugnad, vil bety mye for at engasjementet lokalt opprettholdes og at det fortsatt er levende kulturarv i lokalmiljøene.

Museumsdager - i 2018 ble det i regi av Norges Husflidslags lokale lag arrangert 1.675 åpne museumsdager med demonstrasjon av håndverk. Det var 17.142 voksne deltakere/besøkende og 5.889 barn og ungdom (under 26 år) Dette kan være aktivitetsdager med flere «stasjoner» hvor barn og unge får lære enkle håndverksteknikker. Samarbeidet er mellom museet, lokallag og husflidskonsulent. Tilsvarende modell finner vi i mange av våre 365 lokallag.

Ung Husflidsuker - sommerskoler for barn arrangeres over hele landet. Dette er ukesamlinger i skolens ferie i regi av de frivillige i husflidslaget i samarbeid med husflidskonsulent og det lokale museet. I 2018 ble det på landsplan gjennomført 27 slike uker med 801 deltakere. Bare i Oppland ble det gjennomført ni slike uker dette året. Det hele startet som et pilotprosjekt i 2007: UNG HUSFLID på Maihaugen, med husflidskonsulenten i Oppland som prosjektleder. Erfaringene fra dette arbeidet danner en nasjonal mal på en måte å gjennomføre slike tilbud, og antallet tilbud og deltakere øker for hvert år.

Museene som kunnskapsarenaer

Norges Husflidslag er landets største tilbyder av kurs innenfor tradisjonshåndverk. Håndverkskunnskap er en kritisk faktor i forbindelse med vern av kulturminner. Den immaterielle kunnskapen som denne kulturarven representerer, ivaretas i stor grad av de lokale husflidslagene. De driver utstrakt opplæringsvirksomhet, ikke minst innen flere verneverdige fag. Årlig gjennomføres ca. 65.000 studietimer støttet av Studieforbundet Kultur og tradisjon. Norges Husflidslag er den største kursarrangøren, er en sterk pådriver for å bygge opp og sikre kompetansen innafør dette feltet. Håndverkere og husflidskonsulenten spiller her viktige roller både som lærere og inspiratorer.

Museene er velegnet som læringsarenaer om de var åpne og tilgjengelige på kveldstid. Studier av teknikker og eldre produksjonsformer gir mulighet til fordypning og er inspirasjon til fornyelse. Museene må gjennom tilskudd få mulighet til i større grad enn i dag å ta en rolle som opplæringsarenaer både for voksenopplæring og for fag- og yrkesopplæring for videregående skole enten det gjelder utplassering av elever i yrkesfaglig fordypning, eller å ta inn lærlinger fra programområdet Håndverk, design og produktutvikling.

Museer – lokalt håndverk/husflid og reiseliv

Kulturarv og lokalt håndverk er en svært interessant kombinasjon for utvikling av reiselivsdestinasjoner. Norges Husflidslag har ca. 160 husflidhåndverkere blant våre medlemmer. Disse er produsenter som i høy grad bruker kulturarven som skattkiste for utvikling av sine produkter. Arkiv og magasin kan i større grad enn i dag gjøres tilgjengelige for lokale håndverksprodusenter med det for øye å utvikle særegne produkter både til den lokale museumsbutikken og øvrig salg.

Hvilke museer handler det om?

Det er lett å ha en noe begrenset oppfatning av hvilke museer som er samarbeidspart for Norges Husflidslag. Det handler selvsagt om folkemuseer, lokale bygdetun, kulturhistoriske sentre, men også om kunstindustrimuseer og økonomuseer. Likevel er det viktig å ikke begrense «museumssjangere» som er og kan bli en enda viktigere samarbeidspart. Det handler om både større og mindre institusjoner som ikke nødvendigvis har husflid på agendaen. Også samtidsmuseer har potensiale for formidling av folkekunsten som har husflid som utgangspunkt. Vi har bl.a. flere tekstilkunstnere som henter mye av sitt inspirasjonsmateriale fra vårt fagområde. Konkrete samarbeidstiltak, arrangementer eller utstillinger med profesjonelle kunstnere og interesserte og kunnskapsrike medlemmer i frivillige organisasjoner er god publikumsutvikling. Verdsetting av godt håndverk er fellesnevneren. Det skapes gjerne ny interesse for kunstnerisk uttrykk ved at det gode håndverket kommer til uttrykk gjennom kunstneriske arbeider.

Frivillig og ansatt profesjonell og amatør

Norges Husflidslag har som flere landsomfattende kulturorganisasjoner både frivillige og ansatte. Museenes ansatte og våre ansatte har en samlet og utfyllende fagkompetanse som er et godt grunnlag for konstruktivt samarbeid. Våre ansatte er ofte inspiratorer, koordinatore og veilere for de frivillige. Det kan være en spenning mellom det som karakteriserer frivillig og profesjonelt. Frivillig engasjement bygger på den enkeltes engasjement og motivasjon, lite byråkrati og formelle rammer. Frivillige har kanskje ikke formell kompetanse, men har ofte betydelig realkompetanse. Godt samarbeid krever aksept og respekt for den komplementære kompetansen. Samarbeid med frivillige krever også at museets ansatte har nok tid, og det igjen forutsetter økonomiske rammer som gir rom for den tiden det tar å få til et godt samarbeid.

Økonomi – utviklingspotensialet ved samarbeid med frivillige organisasjoner.

Forutsigbar og god nok økonomi er gjennomgangstenen i et vellykket samarbeid mellom museer og organisasjoner. Organisasjoner har muligheter for å søke annen finansiering enn offentlig eide museer. Dersom søker til prosjektmidler er en frivillig organisasjon kan dette løse ut andre midler enn dersom museet står som søker. Vi har også mange eksempler på at husflidslag har gått inn med egne midler i slike samarbeid. Dersom engasjementet er stort og det er reell medvirkning, er det stor vilje til dette. Både Norges Husflidslag og museene har ansatte fagpersoner. Finanseringen av disse stillingene er for begge del avhengig av stabil statlig og fylkeskommunal medvirkning. Kunnskap om og respekt for hverandres kompetanse samt aktiv samhandling for å utnytte denne enda bedre enn i dag vil gi positive ringvirkninger.

Vi viser også til de konkrete innspillene fra Norges Bygdekvinnelag:

Kartlegging og kunnskapsgrunnlag:

Samarbeid mellom museer og frivillighet må kartlegges. Dette må gjøres både kvantitativt og kvalitativt, for å skape et kunnskapsgrunnlag som synliggjør den felles innsatsen, utfordringer og muligheter i møtet mellom museer og frivillighet.

Dokumentasjon:

Både museene og frivilligheten bør dokumentere erfaringer med samarbeid, omfang og hvordan dette bidrar til museets arbeid.

Struktur:

Museene oppfordres til et mer strukturert samarbeid med frivilligheten. Dette kan innebære samarbeidsavtaler, gjensidig styrerepresentasjon, ansatte frivilligkoordinatorer ved museene med mer.

Rammevilkår:

Både museene og de frivillige organisasjonene må sikres økonomiske rammevilkår som legger til rette for og øker graden av samarbeid.

Oppsummering

Norges Husflidslag har et godt utbygd organisasjonsnettverk over hele landet, våre fylkeslag og lokale husflidslag er opptatt av, hegner om og samarbeider regelmessig med sine regionale og lokale museer. Dette samarbeidet fører til et variert og attraktivt formidlingsprogram for sitt publikum. Vi mener museene i større grad må gjøres i stand til å samhandle med organisasjonen, også på de frivilliges premisser. Hvis ikke blir situasjoner og belastningen for stor, og det er vanskelig å få til gode samarbeidsordninger over tid.

Vi har mange eksempler på store og små prosjekter som er gjennomført i samspeillet mellom frivillige, egne ansatte og et lokalt/regionale museum. Mange registrerings- og dokumentasjonsprosjekt har munnet ut i bokutgivelser, utstillinger, konferanser eller et helt konkret plagg, som en ny bunad! Vi har rapporter og et stort billedmateriale som kan illustrere samarbeid mellom museer og husflidslag over hele landet gjennom en årrekke. Dette kan om ønskelig brukes som illustrasjoner i selve meldingen. Ta gjerne kontakt med oss om dette, eller om det er ønskelig med flere eksempler eller utdyping av innspillene våre.

Lykke til med meldingsarbeidet!

Norges Husflidslag

Marit Jacobsen

Direktør

marit@husflid.no

91580781